

**Ба мақомоти ҳудудии андоз
ва андозсупорандагон**

Оид ба тартиби андозбандии бино
ва иншоотҳо ҳангоми бегонакунӣ

Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади таъмини риояи муқаррароти қонунгузории андоз аз ҷониби шахси ҳуқуқӣ, ки бино ва иншоотҳо аз ҳисоби худмаблағгузорӣ бунёд намуда, тибқи тартиби муқарраршуда ба истифода дода, баъдан онҳоро ба дигар шахси ҳуқуқӣ бегона менамоянд, тавзеҳоти зеринро ирсол мекунад.

Ҳангоми аз ҷониби шахси ҳуқуқӣ бо маблағ ва қувваи кории худӣ ё бо ҷалби пудратчӣ сохта ба истифода додани биною иншоот ва минбаъд онро ба фурӯш баровардан ва ё бо дигар шакл бегона намояд (туҳфа, ройгон додан, ба гаравгиранда додани ҳуқуқи моликият ба мол ва ғайра), чунин амалҳо тибқи банди 34) моддаи 2 Кодекси андоз таҳвили мол дониста мешаванд.

Қайд намудан ба мавридаст, ки тибқи муқаррароти Кодекси андоз, бо назардошти қонунгузорӣ дар бораи баҳисобгирии муҳосибӣ ва ҳисоботи молиявӣ, андозсупоранда уҳдадор мебошад пеш аз мавриди истифода қарор додани бино ва иншоот ҳуҷҷатҳои аввалаи муҳосибиро тартиб дода, маълумотҳои заруриро вобаста ба ҳолати техникӣ, санаи ба истифода додан, арзиши аслии аввалия дар лаҳзаи ба истифода додан, фоизи истеҳлок ва дигар нишондодҳои, ки тибқи санадҳои меъёрии соҳавӣ муайян шудаанд, дар варақаи муҳосибии шакли стандартӣ (ВА- 1) ба ҳисоб гирад. Инчунин, дар рафти истифода гардидани биною иншоот дар варақаи мазкур иловатан маълумот дар бораи арзиши таъмири капиталӣ, маблағи истеҳлок, арзиши бақиявӣ ва дигар тағйиротҳо ба арзиши онҳо нишон дода мешаванд.

Мутобиқи талаботи бобҳои 3, 4, 13 ва 24, фаслҳои 7 ва 8 Кодекси андоз, андозбандии амалиётҳо оид ба бегонакунии бино ё иншоот вобаста ба шакли бегонакунӣ, бо тартиби зерин бояд сурат гирад.

1. Ҳангоми аз ҷониби шахси ҳуқуқӣ таҳвил намудани бино ё иншоот ба шахси дигар, агар дар қонунгузории андоз имтиёз пешбинӣ нашуда бошад, нисбат ба таҳвилгар уҳдадорӣ ҳисоб намудани андоз аз даромади шахси ҳуқуқӣ ва андоз аз арзиши иловашуда ба миён меояд.

Дар ин маврид уҳдадорӣ оид ба ҳисоб намудани андоз аз даромади шахси ҳуқуқӣ (минбаъд – андоз аз даромад) дар давраи ҳисоботи аз фарқияти мусбии байни даромади умумӣ (бо назардошти нархи бозорӣ) аз таҳвили бино ё иншоот ва хароҷотҳои тарҳшаванда (дар қонунгузорӣ пешбинишуда) муайян карда мешавад. Дар ҳолати манфӣ будани ин фарқият уҳдадори оид ба ҳисоб ва пардохт намудаи андоз аз даромад бо назардошти нархҳои бозорӣ мавриди таҳлил қарор дода мешавад.

Мутобиқ ба талаботи моддаи 185 Кодекси андоз даромади умумии шахси ҳуқуқӣ аз таҳвили бино ё иншоот – ҳама намуди даромад ва подошпулиҳо дар шакли пулӣ, моддӣ ва ғайримоддӣ ба манфиати андозсупоранда вобаста ба ин амалиёт пардохтшуда (пардохтшаванда), инчунин манфиатҳои дигари гирифтаи андозсупоранда, доништа мешаванд.

Хароҷотҳои тарҳшаванда вобаста ба ин амалиёт бошанд, тибқи муқаррароти моддаҳои 190-197 ва 214 Кодекси андоз арзиши бино ва иншоотҳо аз рӯи хароҷотҳо барои сохтмон, хариди масолеҳи сохтмонӣ, таҷҳизот, васл ва насби онҳо, андозҳои ҳангоми сохтмон ҳисобшуда, хароҷотҳо аз лаҳзаи ба истифода додан то ба бегонакунӣ, инчунин дигар хароҷотҳои тиҷоратие, ки арзиши онҳоро зиёд мекунад ва тибқи талаботи қонунгузорӣ ба андозсупоранда ҳуқуқи тарҳ кардани онҳо дода шудааст, ба истиснои азнавнархгузории воситаҳои асосӣ, муайян карда мешаванд.

Чунин хароҷотҳо бояд бо ҳуҷҷатҳои аввалияи муҳосибӣ ба расмият дароварда шуда, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ бо харҷномаю санади иҷроӣ корҳои сохтмонӣ тасдиқ гардида, арзиши ниҳонии он мутобиқ ба талаботи моддаҳои 190 ва 192-197 Кодекси андоз дар санади ба истифодадихии бино ва ё иншоот асоснок нишон дода шуда бошанд. Агар бино ва иншоот дар давраи истифода мутобиқи муқаррароти Кодекси андоз истеҳлок карда шуда бошад, арзиши аслии онҳо дар лаҳзаи таҳвил ба андозаи маблағи истеҳлоки онҳо кам карда мешаванд.

Ҳамин тариқ, манбаи андоз аз даромад аз фурӯши бино ё иншоот - фарқи мусбии байни даромадҳои умумии аз фурӯши бино ё иншоот (моддаи 215) гирифта (ё ҳуқуқи гирифтанои дорад) ва хароҷотҳои, ки қонунгузории андоз тарҳи онҳоро иҷозат додааст, муайян карда мешавад. Дар ин ҳолат маблағи андоз аз даромад мутобиқ ба талаботи моддаи 183 Кодекси андоз аз манбаи андоз бо меъёри 18 фоиз бо назардошти дигар даромадҳо ва пардохтҳои ҷорӣ ҳамин давра ҳисоб карда мешавад. Эъломияи андоз аз даромад то 1-уми апрели баъди соли ҳисоботӣ ба мақомоти андоз пешниҳод карда мешаванд, ба истиснои шахси ҳуқуқие,

ки дар давоми сол фаъолияти худро қатъ менамояд, дар ин ҳолат эълomia дар раванди барҳамдиҳӣ пешниҳод мегардад.

Инчунин, ҳангоми таҳвили бино ё иншооти дар боло қайд гардида, уҳдадорӣ оид ба ҳисоб ва пардохт намудани **андоз аз арзиши иловашуда** (минбаъд – ААИ) мутобиқ ба талаботи моддаҳои 248-249 ва 264-270 Кодекси андоз ба вучуд меояд. Манбаи ААИ дар асоси маблағе, ки андозсупоранда ҳангоми фуруши бино ва ё иншоот аз харидор мегирад ё ҳуқуқи гирифтани дорад, аз ҷумла ҳама гуна бочҳо, андозҳо ва (ё) пардохтҳои дигар, вале бе назардошти ААИ муайян карда мешавад.

Маблағи ААИ мутобиқ ба талаботи моддаи 264 Кодекси андоз аз манбаи ААИ бо меъёри стандартии 14 фоиз, бо баҳисобгирии маблағи ААИ мутобиқ ба талаботи қонунгузории андоз ҳисоб карда мешавад. Дар ин амалиёт баҳисобгирии ААИ мутобиқ ба талаботи моддаи 266 Кодекси андоз иҷозат дода мешавад, агар ҳангоми хариди мол, иҷрои кор ва хизматрасонии ба ҳамин объект ва амалиёт алоқаманд, аз ҷониби таҳвилгарон ҳисобнома - фактура оид ба ААИ пешниҳод гардида бошад ва ё ҳангоми воридоти мол аз хориҷи кишвар маблағи ААИ дар нуқтаҳои гумрукӣ воқеан ба буҷети давлатӣ пардохт шуда бошад.

Бо назардошти ҳолатҳои дар боло овардашуда андозсупоранда маблағи ААИ-ро ҳисоб намуда, эълomia онро тибқи муқаррароти моддаи 272 Кодекси андоз на дертар аз рӯзи 15-уми моҳи баъд аз давраи ҳисоботи ба мақомоти андоз пешниҳод ва дар ҳамин муҳлат пардохти андозро ба буҷет таъмин менамояд.

2. Ҳангоми аз ҷониби як шахси ҳуқуқии супорандаи ААИ дар доираи як амалиёт фуруҳтан ё гузашт намудани ҳуқуқ ба фаъолияти соҳибкорӣ ё воҳиди алоҳидаи он (минбаъд-фуруши фаъолияти соҳибкорӣ) ба дигар шахси ҳуқуқии супорандаи ААИ, андозбандии ин амалиёт бо назардошти талаботи моддаи 247 Кодекси андоз танҳо оид ба андоз аз даромад анҷом дода мешавад.

Дар ин маврид уҳдадорӣ оид ба ҳисоб намудани **андоз аз даромад** дар давраи ҳисоботи бо тартиби дар банди 1 ҳамин мактуб қайд гардида, бо назардошти хусусиятҳои хоси фуруши фаъолияти соҳибкорӣ, анҷом дода мешавад. Мутобиқ ба муқаррароти моддаи 181 Кодекси андоз объекти андозбандии андоз аз даромад ҳангоми фуруши фаъолияти соҳибкорӣ даромади умумӣ аз бегонакунии бино, иншоот, таҷҳизот ва дигар дороиҳои дар ҳамин фаъолияти соҳибкори истифодашаванда дар маҷмӯъ доништа мешавад, ки дар доираи як амалиёт таҳвил мегарданд.

Хусусияти хоси хароҷотҳои тарҳшаванда ҳангоми фуруши фаъолияти соҳибкорӣ бошад, тибқи муқаррароти моддаҳои 190-197 ва 214 Кодекси андоз арзиши аслии бино, иншоот, таҷҳизот ва дигар дороиҳои дар ҳамин фаъолияти соҳибкори истифодашаванда дар маҷмӯъ (ба истиснои азнаварҳузурӣ), инчунин дигар хароҷотҳои воқеан

анҷомдодашуда бо тарҳи маблағи истехлокии онҳо, муайян карда мешавад.

Ҳамин тариқ, уҳдадории пардохти андоз аз даромад Ҳангоми фуруши фаъолияти соҳибкорӣ мутобиқ ба талаботи моддаҳои 182-183, 215 ва 243 Кодекси андоз дар ҷамбасти сол муайян карда шуда, эълומияи андоз бо тартиби дар банди 1 ҳамин мактуб қайд гардида, пешниҳод карда мешавад.

Ба инобат гирифта шавад, ки вобаста ба амалиёти зикршуда уҳдадори оид ба ҳисоб ва пардохт намудани ААИ ба амал намеояд, агар аз ҷониби андозсупоранда шартҳои дар моддаи 247 Кодекси андоз пешбинишуда риоя гардида бошанд, аз ҷумла фаъолияти соҳибкорӣ ё воҳиди алоҳидаи он аз ҷониби як супорандаи ААИ ба супорандаи дигари ААИ фурухта шавад, мақомоти андоз огоҳ карда шавад, имтиёзҳои андозӣ истифода нашавад ва фаъолияти соҳибкорӣ мунтазам амалкунанда бошад.

3. Ҳангоми аз ҷониби шахси ҳуқуқӣ додани **бино ё иншоот ба шахси ҳуқуқии дигар** бо мақсади ташакули сармояи оинномавӣ дар шакли **харидаи сахмияҳо ё соҳиби ба ҳисса дар сармояи оинномавӣ**, андозбандии ин амалиёт оид ба андоз аз даромад ва ААИ бо тартиби дар банди 1 ҳамин мактуб нишон дода шуда, анҷом дода мешавад.

Бо назардошти гуфтаҳои боло, мақомоти ҳудудии андоз вазифадор карда мешаванд, ки чиҳати дуруст татбиқ намудани тартиби андозбандии бино ва иншоотҳо Ҳангоми бегонакунӣ ва пешгирии баҳсҳои беасоси андозӣ бо андозсупорандагон, муқаррароти мактуби мазкурро дар фаъолияти худ (корҳои фаҳмондадиҳӣ, назоратӣ, санҷишҳо ва ғайра) истифода намуда, талаботи онро ба диққати андозсупорандагон расонанд.

Раис

Н. Давлатзода